

Iemand moet het doen

11 februari 2024

voorbereid door Karel Braun en Marijke Bessels

Welkom

Lied: Wees hier aanwezig

Inleiding

Op de zondagochtend dat wij hier na de viering in de ekklesia over het jaarprogramma zouden praten, fietste ik van Berkel naar de Barth. Onderweg luisterde ik naar een podcast en daarin werd het lied 'Iemand moet het doen' van Jenny Arean gedraaid. Vast door de combinatie van de staccato tango-melodie en de krachtige stem van Arean, maar ook door de thematiek, zette 'Iemand moet het doen' zich in mij vast. En die zondagochtend noemde ik het hier als mogelijk onderwerp voor een viering.

Naarmate de viering dichterbij kwam, ging ik nadenken over de invulling. Ik realiseerde mij dat je 'Iemand moet het doen' in veel verschillende contexten kunt plaatsen. Zo kan je je voorstellen dat de een van een stel dat al jaren bij elkaar is aan de ander vraagt: "Heb jij de vuilniszak al buiten gezet?", waarop de ander antwoordt: "Ja hoor, iemand moet het doen." Misschien een nauwelijks verholen: "Ik doe dat toch altijd" of "Als jij het niet doet, dan doe ik het wel".

Op de website van onze ekklesia staat bij de aankondiging van deze viering Stef Bos met een liedje dezelfde titel. We hebben er natuurlijk over gedacht om jullie een van beide liedjes te laten horen. De liedjes van Arean en Bos hebben echter een andere context dan die wij voor ogen hebben (Arean cynisch, Bos, wie zegt mij de waarheid?, iemand moet het doen. Geen van beide liedjes dekte de lading van het 'Iemand moet het doen' dat wij voor ogen hebben.)

Wat wij met "Iemand moet het doen" in het kader van deze viering voor ogen hebben kwam wel mooi tot uitdrukking in de inleiding van de nieuwjaarsviering op 14 januari. Einar sprak toen: "We leven in een tijd waarin het ik centraal lijkt te staan. Als ik maar krijg wat ik wil hebben, als ik maar kan zeggen wat ik wil, als het maar gebeurt zoals ik wil. Het lijkt of er steeds minder plaats is voor de ander, of de onderlinge verhoudingen steeds harder en egoïstischer worden. De ander wordt vaak alleen maar gezien als iemand die mijn vrijheid beperkt of zelfs bedreigt. Daarmee ga ik (Einar dus) voorbij aan die ontelbare mensen die de ander wel zien, die soms hun leven in dienst stellen van de ander. Maar zij vormen in deze tijd niet de mainstream."

In deze viering willen we stilstaan bij die mensen die niet die mainstream vormen en die zich ten dienste stellen van anderen. En we noemen enkele van hen.

Tot slot van deze inleiding wil ik jullie de volgende context van "Iemand moet het doen" niet onthouden: En paar weken geleden stuurde ik jullie een mailtje met de vraag wie wil meedoen aan de voorbereiding van deze viering. Maria reageerde op haar geheel eigen wijze met de woorden: "Jouw vraag past wel bij het thema" en daar had ze gelijk in. Marijke reageerde wat praktischer met "Ja hoor, dat wil ik wel doen."

Lied: Boek jij bent geleefd

Lezingen: [Lukas 9:10-17](#) en [Exodus 3: 1-14](#)

Lied: Een schoot van ontferming

Overweging

Het was niet heel moeilijk om enkele bijbelfragmenten te vinden waar ons 'Iemand moet het doen' bij past. Zo dachten we aan Jezus, die voor alle mensen heeft geleden. Maar voor hem zijn de woorden 'Iemand moet het doen' niet helemaal passend.

De barmhartige Samaritaan vonden we wel passend. Jezus vertelt het verhaal als gelijkenis, maar iets dergelijks doet zich gelukkig vaak voor. Of helaas, het is maar van welke kant je ernaar kijkt. Mensen die zich, waar anderen weggijken, zonder enig eigenbelang ontfermen over anderen. Ik denk aan broeder Frans, die mensen die vaak niet gezien worden in het Stadsklooster op verschillende manieren (voor even) een plek en aandacht geeft. Aan Liesbeth Zegveld, mensenrechtenadvocaat. En aan Marie-Anne van Erp, die onvermoeibaar House Martin heeft opgezet. Als ik mij goed herinner vertelde zij ooit dat een van haar drijfveren daarvoor is geweest dat zij als vrijwilliger bij de soepbus werkte, dat het haar tegenstond dat de soep door een luikje werd aangegeven en dat zij juist met de soepklanten in gesprek wilde. En er zo achter kwam dat er voor zieke daklozen niet echt een plek was. Nou ja, misschien in de nachtopvang, maar die is daar niet echt geschikt voor. Marie-Anne vond en vindt het belangrijk om de mensen te zien. En over de soepbus gesproken: ook een voorbeeld van iemand die het moet het doen.

Als tweede fragment kozen we voor Mozes, die de Israëlieten wegleidde uit Egypte. Of hij dat uit overtuiging heeft gedaan, een persoonlijke drijfveer had van 'Iemand moet het doen', vraag ik mij af, maar uiteindelijk deed hij het wel. Eerder lijkt het dat Mozes daarvoor voorbestemd was. Hoe groot was nu de kans dat hij dat zou kunnen doen? Eerst dat biesen mandje, waardoor hij ontkwam aan het lot van pasgeboren Israëlitische jongetjes in Egypte, die op last van de farao door de vroedvrouw moesten worden omgebracht. Later sloeg hij een Egyptenaar dood en hij kwam daarmee weg, ondanks dat hij betrapt was. En toen de Heer Mozes zei dat hij naar de farao moest gaan om hem te zeggen dat hij zijn volk uit Egypte zou leiden, zag Mozes vooral een hoop beren op de weg. Toch deed hij het en kreeg het voor elkaar dat hij met zijn volk mocht vertrekken. En niet met het prettigste reisgezelschap. "Zijn we er al bijna" zal daar veel zijn gehoord. Ook daar moest er iemand zijn die het deed. Zo zijn er in de bijbel veel verhalen te vinden over dingen die mesne deden, waarvan je zou kunnen zeggen: iemand moest het doen.

Terug naar onze tijd. Ik noemde al een paar namen. Bij één wil ik wat langer stil staan.

Weten jullie wie Roger Cox is?

Om met het liedje over Piet Hein te spreken: zijn daden benne groter dan zijn naam. Roger Cox is de advocaat die voor Urgenda de procedure over CO2-uitstoot tegen de staat voerde en voor Milieudefensie tegen Shell. En onlangs is hij (ook namens Milieudefensie) een procedure tegen ING gestart. Het volgende heb ik ontleend aan een interview van Fokke Obbema in De Volkskrant.

Al als middelbare scholier was Cox al begaan met de wereld en zamelde hij handtekeningen in tegen het doodknuppelen van zeehonden.

Die actiebereidheid kwam er weer, toen hij als dertiger de documentaire 'An Inconvenient Thruth' van Al Gore over de naderende klimaatcatastrofe zag.

Die ongemakkelijke waarheid zet hem aan om zich – naast zijn praktijk als bouwrechtadvocaat – te scholen om de voorspelde catastrofe langs juridische weg af te wenden. Hij zoekt naar een

wetenschappelijke onderbouwing van het klimaatprobleem, verdiept zich in alle rechtsgebieden die daar aan raken, in geopolitieke verhoudingen, in de macht van het bankwezen, de olie-industrie enz. Vijf jaar van eenzame zelfstudie heeft hij er op zitten als in 2011 zijn boek *Revolutie met recht* verschijnt. Vanaf 2006 heeft hij dan dag en nacht gewerkt om zich naast zijn gewone werk te scholen en dit boek te schrijven.

Zijn motivatie kwam toen hij vader werd. Cox en ook zijn vrouw beseften dat, hoewel we te maken hebben met een mondiaal probleem, zij alles aan moesten doen om hun bijdrage te leveren. Zij voelden de plicht om in actie te komen.

De prijs daarvoor was hoog. Hoewel hun kinderen niets tekort zijn gekomen, maar hij heeft hun opgroeien nauwelijks meegemaakt.

Gaandeweg was Cox erachter gekomen dat aanpakken van bedrijven en overheden langs de weg van milieurecht, ruimtelijke ordeningsrecht, het energierecht niet zou lukken. Dat die regels eerder bedoeld zijn om de status quo te handhaven. Hoewel je anders zou verwachten lijkt de regelgeving die Cox bestudeerde de machtige en kapitaalkrachtige opposenten juist te helpen.

In mijn eigen woorden: die regels zijn voor bedrijven en overheden eerder beschermend dan dat je ze ermee kon aanpakken.

In de schrijffase van zijn boek lag Cox, zoals hij het zelf zegt, op apegapen. Hij zag niet voor zich hoe het verder moest.

Een ommekeer in zijn denken kwam door de klimaatop van 2009. Die top was een farce, maar wel een juweeltje omdat in de slotverklaring staat dat opwarming van de aarde van twee graden een gevaar voor de mensheid oplevert. Dat was een belangrijke concretisering, een door de internationale gemeenschap erkende norm, een getal.

Zo kwam hij op de originele idee om zijn opponenten te bestrijden niet meer te bestrijden met alle regelgeving die hij bestudeerd had, maar langs de weg van de onrechtmatige daad. Het niet voldoen aan de zorgplicht van de overheid (de Urgenda-zaak) en het bedrijfsleven, door te weinig te doen om te voorkomen dat die fatale 2%-grens die voor iedereen geldt wordt overschreden.

Hij maakte het tot zijn taak om te laten zien dat het leerstuk van de onrechtmatige daad op dit mondiale probleem kan worden toegepast.

In 2015 start hij namens Urgenda een procedure tegen de Staat, door te stellen dat de Staat een onrechtmatige daad verricht en mensenrechten schendt, door zich niet te houden aan noodzakelijke CO2 beperkingen.

Collega's achtten zijn missie kansloos, maar bij de rechtbank en in hoger beroep bij het gerechtshof krijgt hij gelijk. Naar verwachting wijst de Hoge Raad dit jaar arrest in deze zaak.

Daarmee is (in positieve zin) de geest uit de fles. In veel andere landen werden juridische klimaatacties volgens de methode Cox gangbaar en succesvol. Sinds 2015 is dankzij Cox Klimaat en recht uitgegroeid tot een belangrijk rechtsgebied.

En aan het eind van 2022 staat hij in de top 100 van invloedrijkste personen van Time Magazine.

Cox werkt vanuit de morele verplichting die hij voelt om de rechter, de derde balancerende macht, bij dit grote probleem te betrekken. Hij zegt dit niet uit idealisme, maar uit noodzaak, te doen. Zoals je achter een drenkeling in het water aan springt. Velen gedragen zich alsof het leven een spelletje is waarin alles wat niet verboden is mag. Zijn hoop is een ander moreel besef. Het leven is een serieuze aangelegenheid die vraagt om verantwoordelijk gedrag.

Iemand moet het doen. In deze viering heb ik een paar van deze iemands genoemd. Er zijn veel van deze iemands die het doen, ook onder ons. Laten we dankbaar zijn voor wat zij doen.

Lied: Lied van woord en wegstijgen

Voorbeden

Tafelgebed: Gij die weet wat in mensen omgaat

Breken en delen

Onze Vader: Onze vader verborgen

Actie | reactie | collecte

Slotlied: Dat een nieuwe wereld komen zal